

Bomen met toekomst

Er is al een tijdje een discussie gaande over het assortiment dat we in de nabije toekomst in Nederland kunnen gebruiken. Er is ons verteld dat het klimaat van Lyon opschuift naar Utrecht. We kunnen beginnen te dromen van de subtropische bomen die we in de afgelopen vakantieperiodes hebben gezien. De Albizia uit het verre zuiden, de Tetradium – goed voor onze bijen – of de Koelreuteria, gewoon in de straat.

Pure noodzaak

Aan de ongewisse toekomst van bomen had de NVTL een congres gewijd dat op 18 juni jl. zou plaatsvinden. Onderwerpen die op het programma stonden waren onder meer de afwisseling van perioden van droogte in het voorjaar en heftige regen in de zomer, de vijandige bebouwde omgeving – met vaak weinig respect voor wortels – en de vele bezuinigingen, die een rationeel beheer noodzakelijk maken. Deze kwesties roepen elk op zich weer allerlei vragen op. Hoe blijft het bomenbestand vitaal en klimaatbestendig? Hoe neemt de biodiversiteit toe? En dat in tijden van bezuinigingen waarin een kostenefficiënt beheer pure noodzaak is.

Helaas kon het congres in zijn oorspronkelijke, geplande vorm geen doorgang vinden. Maar een echte hardcore bomenliefhebber laat zich daardoor natuurlijk niet uit het veld slaan! En dus verzamelde zich op deze dag toch een stelletje bomenmensen om te discussiëren over de boom van de toekomst, en vooral ook over de vraag waaraan zo'n boom zou moeten voldoen.

ERWIN VAN HERWIJNEN, VAN DEN BERK KENNIS & ADVIES

Bloeiwijze van *Albizia julibrissin*

< *Albizia julibrissin* te Castellane (Frankrijk)

Gemêleerd gezelschap

Er zit een levendig gezelschap in de zaal, bestaande uit beleidsmakers en inkopers vanuit de grote steden, flora- en faunaspecialisten van buurgemeenten en van de WUR, landschapsarchitecten, boomtechnisch adviseurs, kwekers, vertegenwoordigers van vakbladen en uiteraard onze gastvrouw Helga van Leur.

Binnen dit gezelschap ontspon zich een levendige discussie over het toekomstige assortiment in het stedelijk gebied. Het onderstaande is een beknopte weergave van alles wat er zoal ter tafel kwam.

Ruimte

We zijn ons allemaal bewust van het *Urban Heat Island*-effect en wat dat met de temperatuur doet in de stad. Om te kunnen blijven profiteren van bomen in de stad, en vooral van de positieve invloed die ze daar hebben op de lucht, de waterhuishouding en niet te vergeten de temperatuurbeheersing, is het dan ook verstandig om het assortiment te verbreden. Dit is uiteraard tegen het zere been van de dendrologen in West-Europa, die krampachtig willen vasthouden aan een assortiment dat autochtoon en inheems is, en vooral ook blijft.

Maar hebben bomen eigenlijk wel een toekomst in de stad? Want niet alleen het klimaat op aarde is aan het veranderen, maar ook het economisch klimaat. Hebben we nog wel geld over om bomen te planten zoals het moet? Is er überhaupt wel ruimte in de stad? En het grootste gebrek aan ruimte is nog wel het gedeelte dat we nooit zien, onder de grond! Mensen zijn allergisch voor stuifmeel van de berk, hebben last van pluizen van de populier en van de eikenprocessierups in de eiken, en er vallen ook nog ieder jaar bladeren uit de kroon. En als de mensen geen overlast

Slime flux of sapuittreding

Wat is het verschil tussen slime flux en sapuittreding na een torsiescheur?

Slime flux, ook wel '*Bacterial wet wood disease*' genoemd, is in het Nederlands bekend als 'bloedingsziekte', 'slijmvloed' of 'natte kern'. Zoals de Engelse naam al aangeeft spelen daarbij vaak bacteriën een rol. Deze ontwikkelen zich op natte plaatsen in het hout. Door een gistingsproces wordt er druk opgebouwd waardoor vocht via houtscheuren of (snoei) wonden naar buiten wordt geperst. Dit is vaak wat slijmerig en heeft een zurige geur. Op plaatsen waar het vocht naar buiten komt en over de stam druipend ontwikkelen zich nog wel eens gisten en schimmels die het geheel een wat morsig, maar soms ook kleurrijk uiterlijk geven.

'Sapuittreding' als term op zich is minder specifiek, want dat slaat ook op vocht waarbij geen micro-organismen in het spel zijn. Bijvoorbeeld regenwater dat zich in een holte achter een torsiescheur heeft verzameld en door openingen in die scheur naar buiten sijpelt, of het 'bloeden' van snoeiwonden van sommige boomsoorten.

Torsiescheuren en bloedingsziekte hebben weinig met elkaar te maken. Torsiescheuren ontstaan als regel door andere oorzaken dan bloedingsziekte. Maar het kan wél voorkomen dat een boom die torsiescheuren heeft ook bloedingsziekte heeft. En dan is zo'n torsiescheur uiteraard een van de zwakke plekken waardoor het sap naar buiten kan worden geperst.

Boombioloog Jitze Kopinga van Alterra, Wageningen UR, geeft in elk nummer van Bomen antwoord op een boombiologische vraag. Heb je een vraag? Of wil je reageren op het antwoord van Jitze? Mail je vraag of reactie dan aan de redactie: vakblad@kpb-isa.nl

Platanen (*Platanus hispanica*), RAI, Amsterdam

Ginkgo biloba, bij hotel Merlinde, Breda

hebben dan worden de bomen wel ziek, kijk naar onze kastanjes, essen en natuurlijk de iepen.

Tussen de oren

De grens van bomen is altijd in beweging geweest, van noord naar zuid en andersom. Mensen hebben altijd al over bomen geklaagd, en ziektes zijn altijd al in bomen aanwezig geweest. Het probleem zit hem vooral tussen onze oren, en in de dikte van de portemonnee. Wie neemt er de verantwoordelijkheid als er een tak naar beneden valt? Wie betaalt mijn loon als ik een paar dagen moet proesten van de pluizen? En wie betaalt de bestrijding van EPR in Nederland? Hebben we dan niet in de gaten dat wij de problemen allemaal over onszelf afroepen? We planten het liefst steeds dezelfde bomen in de stad – want die hebben zich al bewezen – zoals de westerse plataan. Of we gebruiken dezelfde linde omdat de luizenpopulatie niet van haartjes op het blad houdt. En ook onze ‘inlandse’ eik is geliefd omdat die inheems schijnt te zijn. Al met al gebruiken we daardoor maar een beperkt assortiment, waarmee we een heleboel problemen over onszelf afroepen.

Select gezelschap

Maar al hebben we een geschikte uitbreiding van het assortiment gevonden, we zullen ook altijd nog moeten investeren in de standplaats van de boom. Bomen groeien niet zomaar als ze vaste aarde onder hun wortels hebben. Willen we een weerbare boom hebben, bestand tegen droogte en warmte, ziekte en plagen en ook nog eens met een esthetisch mooi beeld, dan zullen we rekening moeten houden met de behoefte van de boom. We zullen

dan moeten investeren in de bodem, ook als de boom in de volle grond komt. Ons grondwerk laat nogal eens te wensen over en we kunnen beter bomen in een constructie planten waar toevallig geen verdichting, en wel zuurstof aanwezig is.

Je merkt aan alles dat de kennis rondom bomen zich aan het beperken is tot een klein, select gezelschap. Waar is de nieuwe Fontaine of Doorenbos? Welke gemeente heeft nog de ambitie om een nieuw assortiment uit te proberen, zoals in het verleden Den Haag, Amstelveen, Hilversum of Eindhoven? De nieuwe boombeheerder is niet meer iemand die met zijn kennis de diepte ingaat, maar juist de breedte in moet. Hij of zij praat niet langer alleen over bomen, maar ook over speeltoestellen, veiligheid en wat al niet, en moet vooral communiceren met de bewoners. De beheerder hoeft alleen maar te weten waar je alle kennis vandaan kunt halen. Maar zou dit genoeg zijn om de huidige problematiek rondom bomen te beheersen?

Boodschap

De discussie ging dus veel verder dan over het assortiment alleen. Mijn persoonlijke ervaring met het ‘nieuwe’ assortiment dat zijn oorsprong zuidelijker heeft dan ons leefgebied, is dat het nogal eens tegenvalt als we weer een echte winter krijgen. Natuurlijk zijn er wel soorten die onze extreme weersveranderingen aankunnen, maar lang nog niet allemaal. Slechts een enkeling is tegenwoordig nog goed op de hoogte van het assortiment, en ook de kennis van het planten van de boom valt behoorlijk tegen. Ik heb het dan niet alleen over de manier van planten, maar ook over de inrichting van de groeiplaats. De verklaring

Kruinkrabber #16

Magnolia grandiflora in een straat van Moulin (Midden-Frankrijk)

daarvoor is, dat er in de opleiding wordt bezuinigd op de kennis van bomen.

Kort samengevat is er zeker behoefte aan het delen van kennis en is er zeker behoefte aan een echt symposium dat ook binnen niet al te lange tijd gaat plaatsvinden. De kunst is alleen om de boodschap te laten doordringen bij die mensen die grote invloed hebben op onze leefomgeving. Onze groene vakbroeders hoeven we niet te overtuigen, die begrijpen de boodschap. Maar onze bestuurders en budgethouders moeten begrijpen hoeveel waarde bomen in de stad hebben voor de bewoners. Daarnaast is het belangrijk om een divers assortiment te gebruiken dat bij ons klimaat past en opgewassen is tegen de huidige gevaren van globalisering en klimaatverandering.

Ben je het eens met Erwin? Of juist niet? Of heb je heel eigen ideeën over de toekomst van bomen? Reacties zijn welkom! Stuur je brief of artikel naar vakblad@kpb-isa.nl

Heterdaad

Als je elke dag met bomen werkt, ben je weleens getuige van vreemde situaties. Soms ligt de veroorzaker van een schade aan een boom namelijk niet meteen voor de hand. Deze boom staat tussen een rijweg en een fiets-/voetpad in. De schade is oppervlakkig en is rondom de stam aangetroffen. Wie of wat heeft deze schade veroorzaakt?

Foto: Hans Kaljee

Tekst: Simen Brunia

Elke boomverzorger kent het wel, zo'n situatie waarbij je denkt: 'Wat is hier aan de hand?' In elke aflevering van Bomen wordt zo'n hersenkraker geplaatst. Het antwoord kun je vinden op de website van de KPB: www.kpb-isa.nl Heb je ook zo'n situatie bij de hand gehad, mail je foto met vraag en antwoord aan: kruinkrabber@kpb-isa.nl, ter attentie van Simen Brunia.